

پژوهشی

قصد سکونت و تعیین کننده‌های آن در بین ساکنان جزیره کیش

محمود مشفق^۱، سعید پورعلی^۲ و مسعود توفیقی^۳

چکیده:

جزیره کیش یکی مهمترین مناطق آزاد کشور و یک مقصد مهاجرتی است. کم و کیف جمعیت مهاجر نقش غیرقابل انکاری بر توسعه پایدار، گردشگری و امنیت کیش خواهد گذاشت. این مقاله به بررسی قصد سکونت در بین ساکنان جزیره کیش می‌پردازد، از مدل فولر و دجونگ برای تدوین مبانی نظری استفاده شده است. روش تحقیق پیمایش، حجم نمونه ۴۹۸ نفر و روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای است. یافته‌ها نشان می‌دهند که دلایل عمده مهاجرت به کیش به ترتیب اهمیت عبارتند از: کار (۳۶/۷ درصد)، زندگی در محیط بهتر (۱۸/۲ درصد)، پیوستن به اعضاء خانواده (۱۶/۴ درصد). از کل پاسخگویان، ۴۰ درصد قصد سکونت دائم و ۳۲ درصد قصد سکونت موقت و ۲۸ درصد در این‌باره تصمیم مشخصی نداشته‌اند. میانگین نمره قصد سکونت دائم در بین زنان، افراد ۶۰ ساله و بالاتر، افراد با قومیت عرب، افراد بی‌سواد، بومیان، مهاجران در جستجوی محیط زندگی بهتر بیشتر از سایر گروه‌های جمعیتی بوده است. نیز بازنشسته‌ها، زنان خانه‌دار، کارگران ماهر بیشتر از سایر گروه‌های شغلی میل داشته‌اند بطور دائم در کیش بمانند. اما در مقابل، کارفرمایان، سرمایه‌گذاران و متخصصان کمترین میل را برای سکونت دائمی در جزیره داشته‌اند. همچنین رابطه بین اعتماد اجتماعی و رضایت از زندگی در کیش با میل به سکونت دائمی مثبت و معنادار شد. نتایج حاکی از آن است که روند سکناگزینی مهاجران از نظر ترکیب جمعیتی و حرفه‌ای تصویر امیدوارکننده‌ای از کیفیت نیروی انسانی در جزیره کیش نمی‌دهد. در عین اینکه جهت رونق مناطق آزاد جذب سرمایه‌گذاران، کارآفرینان و متخصصان نقش محوری دارند، میل زیادی بین این گروه‌ها برای خروج از جزیره کیش وجود دارد که این مسئله می‌تواند برای کیفیت سرمایه انسانی، توسعه اقتصادی و گردشگری کیش چالش برانگیز باشد، لذا اتخاذ سیاست‌های مناسب برای حفظ و جذب کارآفرینان، سرمایه‌گذاران و متخصصان ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است.

واژگان کلیدی: قصد سکونت، مهاجرت، جزیره کیش، گروه‌های شغلی، منطقه آزاد

۱-دکترای جمعیت‌شناسی و عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی moshfegh@atu.ac.ir

۲-دکترای علوم سیاسی و عضو هیأت علمی جهاد دانشگاهی

۳-عضو هیأت علمی دانشگاه پیام‌نور

مقدمه

بخش عمده ساکنان جزیره کیش را مهاجران تشکیل می‌دهند، مهاجران به قصد تجارت، کسب درآمد بهتر، پیدا کردن شغل و تحصیل وارد جزیره شده‌اند و در آن سکونت گزیده‌اند. جزیره کیش اساساً شهر مقصد مهاجرتی است، به گونه‌ای که بر اساس نتایج سرشماری ۱۳۹۵، فقط ۱۵ درصد جمعیت کیش را بومیان کیش تشکیل می‌دهند و ۸۵ درصد جمعیت شهر کیش متولد کیش نبوده‌اند. ورود و خروج مهاجران در جزیره کیش تابع تحولات اقتصادی و دوره‌های رونق و یا رکود تجاری از یک سو و هزینه‌های زندگی در کیش بوده است. آنچه آمارهای مهاجرتی نشان می‌دهد، این است که جمعیت کیش در اثر ورود و اقامت مهاجران همواره رو به افزایش بوده است. محاسبات شاخصهای مهاجرتی جزیره کیش نشان می‌دهد که طی سه دهه گذشته، جزیره کیش به دلایل مختلفی چون جاذبه‌های طبیعی، گردشگری و تجاری از رشد جمعیتی فوق‌العاده بالایی برخوردار بوده است.

میزان مهاجرپذیری جزیره کیش در طول دوره زمانی ۱۳۸۵-۱۳۷۵ برابر با ۱۰۸۳/۳ نفر مهاجر وارد شده به ازاء هر هزار نفر جمعیت بوده است که نشان‌دهنده رونق اقتصادی جزیره کیش در این دوره بوده است. در طول دهه ۱۳۹۰-۱۳۸۵ تعداد ۴۶۸۹ مهاجر وارد شهر کیش شده است که ۵۲ درصد آن را مردان و ۴۸ درصد آن را زنان تشکیل می‌داده‌اند. میزان مهاجرپذیری شهر کیش در طول دوره زمانی ۱۳۹۰-۱۳۸۵ برابر با ۲۰۶/۲ نفر مهاجر وارد شده به ازاء هر هزار نفر جمعیت بوده است که نشان‌دهنده افت اساسی مهاجرت به کیش، نسبت به دوره قبلی است. بعد یک دوره ۵ ساله افت در میزان مهاجرپذیری، ما در دوره ۱۳۹۵-۱۳۹۰ شاهد دو برابر شدن مهاجران وارد شده به کیش، نسبت به دوره قبل هستیم. در آخرین دوره سرشماری یعنی ۱۳۹۵-۱۳۹۰، تعداد ۹۷۹۸ نفر مهاجر وارد شهر کیش شده است که نزدیک به ۶۳ درصد آن را مردان و ۳۷ درصد را زنان تشکیل می‌داده‌اند. میزان مهاجرپذیری شهر در طی دوره مذکور برابر با ۳۰۳ نفر مهاجر به ازای هر ۱۰۰۰ نفر جمعیت نسبت به جمعیت میانه سال است. جمعیت کیش در دوره زمانی ۱۳۹۵-۱۳۹۰ حدود ۱۵ هزار نفر افزایش مطلق جمعیتی داشته است، رشد سالانه جمعیت آن برابر با ۹,۹ درصد در سال است. سوال مهمی که در این زمینه به ذهن می‌رسد، این است که در اثر این فرآیند بد و بدستان مهاجرتی در بستر زمان و تحولات اقتصادی و اجتماعی که در جزیره کیش رخ می‌دهد، در نهایت ترکیب و

کیفیت جمعیت و نیروی انسانی در جزیره کیش در بلندمدت چه وضعی خواهد یافت. این مسئله از آن بابت مهم است که ترکیب جمعیت و نیروی انسانی جزیره کیش می‌تواند در وضعیت اقتصادی-اجتماعی و جاذبه‌های گردشگری جزیره کیش بعنوان یکی از نقاط اصلی گردشگری ملی و بین‌المللی کشور نقش داشته باشد. علاوه بر اینکه عوامل اصلی مهاجرت به کیش، جاذبه‌ها و دافعه‌های مهاجرتی، رضایت از مهاجرت و سکونت در جزیره کیش بررسی کند، به بررسی قصد ماندگاری در جزیره کیش و عوامل تعیین‌کننده آن به پردازد. لذا سئوالاتی که این مقاله به دنبال پاسخگویی به آن است عبارتند از اینکه: مبدأ مهاجران وارد شده به جزیره کیش کدام نقاط کشور هستند؟ آنها عمدتاً به چه دلایلی به جزیره کیش مهاجرت می‌کنند؟ از دیدگاه آنها مهمترین جاذبه‌ها و دافعه‌های مهاجرت در جزیره کیش کدامند؟ بطور کلی، کسانی که برای سکونت و کار به جزیره کیش مهاجرت کرده‌اند، چقدر از سکونت خود در جزیره کیش رضایت دارند؟ قصد آنها برای ماندگاری و ادامه زندگی و کار در جزیره کیش چگونه است؟ و اینکه چه عوامل اجتماعی، اقتصادی بر قصد ماندگاری آنها در جزیره کیش مؤثر است؟

هدف محوری این مقاله بررسی قصد سکونت در بین ساکنان جزیره کیش است. قصد سکونت یکی از مفاهیم حوزه مطالعات مهاجرت است که در مطالعات داخلی کمتر به آن پرداخته شده است، اما در ادبیات مهاجرت در سطح دنیا مورد توجه بسیاری از پژوهشگران مطالعات مهاجرت بوده است (هاج^۱ ۲۰۰۸؛ ۵۸۸، فان^۲؛ ۱۶؛ ۲۰۱۱، دجونگ؛ ۲۰۰۰، هو^۳ و همکاران؛ ۲۰۱۰؛ تولسما^۴ و لوبرس^۵؛ ۲۰۱۴). بطور کلی این پژوهش به دنبال پاسخگویی این سؤالات است: مهمترین عوامل مهاجرت و سکونت در جزیره کیش کدامند؟ جاذبه‌ها و دافعه‌های جزیره کیش کدامند؟ مبادی مهاجرتی به جزیره کیش کدام شهرستانهای کشور هستند؟ میزان رضایت از سکونت در جزیره کیش چقدر است؟ وضعیت قصد سکونت در جزیره کیش در بین پاسخگویان چگونه است؟ تعیین کننده‌های جمعیتی، اجتماعی و اقتصادی قصد سکونت در جزیره کیش کدامند؟

1-Haug.S

2- Fan

3- Hu.F

4- Tolsma and Lubbers

5- Lubbers

مبانی نظری و تجربی

موضوع این مقاله، مطالعه تعیین کننده‌های قصد سکونت در جزیره کیش است. در مورد قصد سکونت دو نکته مهم وجود دارد؛ نخست اینکه هنوز مطالعات کافی در زمینه قصد سکونت و انتخاب یک معیار جهانی برای اندازه‌گیری آن صورت نگرفته است. دوم اینکه: قصد سکونت مجموعه‌ای از فرایندهای ساختاری، اجتماعی، جمعیت شناختی و روانی است و به دلیل مشکلات و مسائلی که از بیرون به شخص فشار وارد می‌کنند، امکان بروز رفتار را در فرد ایجاد می‌نمایند. در نهایت قصد، نشان دهنده گرایش و انجام فعل است، در واقع قصد قبل از عمل است و به عمل می‌رسد (فان^۱، ۱۶: ۲۰۱۱).

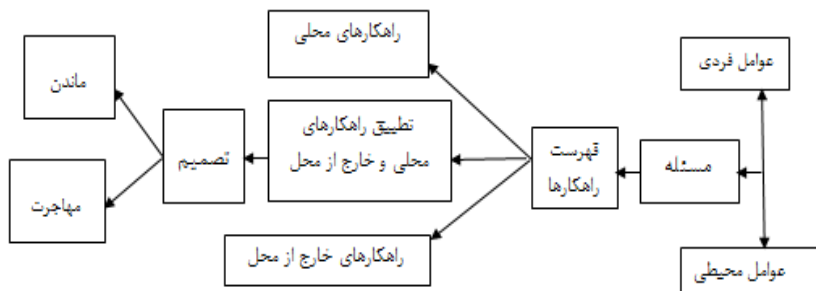
قصد و نیت^۲؛ نیت امری صد در صد باطنی است که از اراده، اختیار و قصد آدمی سرچشمه می‌گیرد، قصد اراده انجام فعل است. نیت، یعنی قصد قلبی که قبل از عمل بوجود می‌آید، اعم از این که بلافاصله بعد از عمل انجام گیرد و یا بعد از گذشت زمانی عمل صورت پذیرد، در حالیکه که «قصد» کمی قبل از عمل در ذهن شخص شکل می‌گیرد. طبق تعریف فیشبین^۳ و آجزن^۴ قصد یک فرد، عبارتست از: دریافت و ادراکی که فرد از بروز یک رفتار خاص دارد. به عبارت دیگر قصد فرد یک موقعیت ذهنی و احتمالی می‌باشد که بین فرد با عمل وی ارتباط برقرار می‌کند (گپی^۵ و رامایا^۶، ۲۰۰۷ به نقل از امین‌زاده، ۱۳۹۱).

واژه سکونت، مفهومی بیش از قرار گرفتن سقفی بر بالای سر و به زیر پا آمدن چند متر مربع است. مفاهیمی که از سکونت استنباط می‌شود را می‌توان به شرح ذیل طبقه بندی نمود: ۱. دیدار با دیگران به آهنگ داد و ستد، تولیدات، اندیشه‌ها و احساسات یعنی، آزمودن زندگی به عنوان عرصه امکانات گوناگون ۲. توافق با دیگران، یعنی پذیرش مجموعه‌ای از ارزش‌های مشترک؛ ۳. یافتن موجودیت از طریق گزینش جهانی کوچک و از آن خود» (شولتز، ۱۳۸۱: ۹).

اما در مورد تعیین کننده‌های قصد سکونت به برخی از مدل‌های نظری مطرح در ادبیات

- 1- Fan
- 2- Intention
- 3- Fishbien
- 4- Ajzen
- 5 Guppy
- 6- Ramayah

مهاجرت اشاره می‌شود. فولر برای تصمیم به مهاجرت و یا ماندن در محل سکونت خود، مدلی را در چند مرحله به شرح زیر ارائه کرده است: اول: در وهله اول فرد با مسائلی روبرو می‌شود که متاثر از شرایط محیطی و امیال و خواسته‌های شخصی است. دوم: در این مرحله فرد برای برطرف کردن مشکل خویش و اخذ معقول‌ترین تصمیم، فهرستی از راه‌کارهای گوناگون را مورد واریسی قرار می‌دهد. سوم: در این وهله شخص تمام راهکارهای حاضر در ناحیه یا بیرون از ناحیه را با هم تطبیق می‌دهد و بهترین راهکار را انتخاب می‌کند. چهارم: در این مرحله فرد تصمیم صریح خود را می‌گیرد. پنجم: در این مرحله وی تصمیمش را عملی می‌کند. اگر فرد راه حل مشکلاتش را در محل سکونت خویش بیابد، در آنجا می‌ماند و مهاجرت نمی‌کند، اما در صورتی که راه حل مشکلات را در جایی خارج از محل سکونت فعلی خود بیابد، به آنجا مهاجرت می‌کند (بیک محمدی و حاتمی، ۱۳۸۹: ۲۹).

مدل (۱). تعیین کننده‌های قصد سکونت در مدل پیشنهادی فولر

منبع: بیک محمدی و حاتمی، ۱۳۸۹: ۳۰

در نظریه دیگری تحت عنوان ارزش مورد انتظار^۱ مهاجر، کنشگر محل اقامت خود را از یک مجموعه مکان‌های جایگزین که مجموع سودمندی‌ها را در ابعاد مختلف به حداکثر می‌رساند، انتخاب می‌کند (دجونگ و گاردنر^۲ ۱۹۸۱). ویژگی‌های خاصی، ارزش مورد انتظار از مهاجرت را تحت تأثیر قرار می‌دهند. «اول ویژگی‌های فردی و ویژگی‌های خانواده، دوم هنجارهای اجتماعی و فرهنگی، سوم عوامل شخصیتی همانند ریسک‌پذیری یا سازگاری و چهارم ساختار

1- Value Expectancy Theory

2- De--Jong, G.F., and Gardner.R.W

فرصت» (هاج^۱ ۲۰۰۸: ۵۸۸).

دجونگ^۲ (۲۰۰۰) معتقد است، انتظارات و اهداف ارزش‌گذاری شده، انگیزش‌ها را برای مهاجرت تعیین می‌کند. تصمیم خانوارها برای فرستادن افراد یا جابجایی خودشان، با انتظار دست یافتن به اهداف ارزش‌گذاری شده صورت می‌گیرد. در این دیدگاه، نیت قبلی مهاجر، تعیین‌کننده‌های اولیه تصمیم به مهاجرت واقعی مهاجران هستند. وی بحث کرده است، انتظارات همراه با ضابطه‌های خانواده در مورد مهاجرت، پیش‌بینی‌کننده‌های نیت قبلی برای جابجایی هستند که به ترتیب تعیین‌کننده‌های بی‌واسطه عمل مهاجرت هستند. وی برای تبیین فرایند تصمیم‌گیری مهاجرت، مدلی را ترسیم کرده که در ادامه آورده می‌شود. ملاحظه می‌شود دجونگ، جهت مطالعه تصمیم‌گیری مهاجرت، مفاهیم: انتظارات/ ارزشها، هنجارهای مهاجرت خانوادگی، نقش‌های جنسیت، رضایت‌های اقامتی، شبکه‌های مهاجر و الزامات و تسهیل‌کننده‌های رفتاری مستقیم را بطور خاص معین کرده است. نتایج بررسی دجونگ (۲۰۰۰) نشان می‌دهد، وقتی اندازه‌های انتظارات/ ارزشها، رضایت‌های اقامتی و نقش‌های جنسیت در مدل کنترل شوند، هیچ یک از متغیرهای اکتشافی معمولی نیت مهاجرت، یعنی آموزش، درآمد خانوار، مالکیت زمین یا متغیرهای ساختاری جامعه، بطور آماری عامل‌های معنی‌داری نمی‌شوند. جابز (۲۰۰۰) باتوجه به این رویکرد نظری معتقد است، جابجایی مردم نتیجه، وزن گزینه‌های اقتصادی بین مکان‌هاست. بر این اساس، افراد مکانی را انتخاب می‌کنند که شرایط زیست‌شان و رفاه اقتصادی و اجتماعی آنها را بهبود بخشد. وضعیت اقتصادی و میزان رضایت مهاجران از درآمد، شغل، تحرک شغلی از عوامل تعیین‌کننده ماندگاری مهاجران است که در مطالعات متعدد به آن اشاره شده است (بری^۳ و همکاران ۲۰۰۶؛ لیونز و او براین^۴ ۲۰۰۶؛ جانسن و پدرسن^۵ ۲۰۰۷).

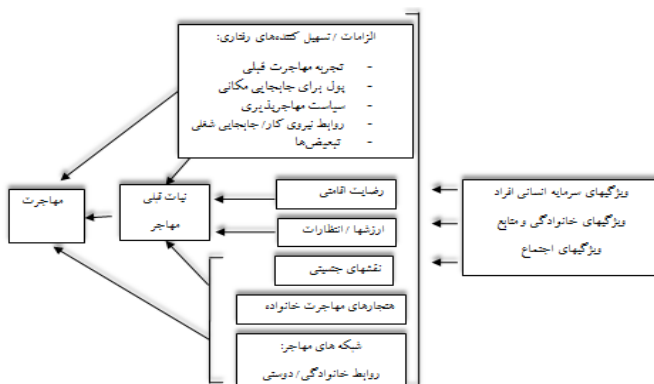
1- Haug.S

2- Jobes

3- Barry

4- Lyons.Z.H and O'brien.K.M

5- Jensen.P and Pedersen.J.P

مدل (۲). مدل دجونگ در زمینه تبیین فرایند تصمیم‌گیری به مهاجرت افراد

منبع: دجونگ ۲۰۰۰: ۳۱۰

یکی از تعیین کننده‌های قصد سکونت رضایت سکونتگاهی است، بطوریکه رضایت‌مندی سکونتگاهی در منابع مطالعاتی مرتبط با رضایت‌مندی، به یک امر کاربردی تبدیل شده است. کوپر مارانز (۲۰۰۰)، در طرح خود در عرصه رضایت‌مندی از مکان سکونت، نگرش سلسله مراتبی دارند و در آن، میان ابعاد مقیاس‌های گوناگون همچون واحد مسکونی (خانه)، واحد همسایگی (محلّه)، روستا، شهر و جامعه تفاوت قائل شده‌اند (وان کمپ و دیگران، ۲۰۰۳: ۱۲-۱۰، به نقل از پور احمد و دیگران، ۱۳۹۰: ۳).

احساس رضایت نسبت به مکان سکونت به عواملی از قبیل امکانات اوقات فراغت و خدمات تفریحی و رفاهی، آموزشی، وجود زیر ساخت‌های مناسب، داشتن امنیت جانی و مالی و آسایش و وجود عرصه تعاملات اجتماعی بین افراد بستگی دارد و برمیزان تحرکات جمعیتی تاثیر می‌گذارد. اگر شرایطی و امکاناتی که فرد در حال حاضر از آن برخوردار است، با همان چیزی که او برای تمایلات و نیازهایش تعریف کرده است، سازگار باشد، رضایت‌مندی حاصل می‌شود. جدا از این مسئله، دو حالت وجود دارد. حالت اول، مربوط به افراد معتقد به بخت و اقبال است. این گروه از افراد در احتیاجات و نیازهای خودشان تجدید نظر می‌کنند و سعی می‌کنند ایده‌آل‌ها و آرزوهای خود را کاهش دهند و یا ارزیابی خودشان را از شرایط کنونی تغییر دهند، در اینصورت می‌توانند خودشان را با وضعیت موجود وفق دهند و رضایت‌مندیشان را به دست آورند. حالت دوم، مربوط به افرادی است که به هیچ شیوه‌ای نمی‌توانند خود را

با وضعیت کنونی سکونت که موجب نارضایتی وی شده است انطباق دهند. این دسته از افراد در بیشتر اوقات، سعی می‌کنند، نارضایتی خود را از طریق تجدید نظر کردن در احتیاجات خود و یا از طریق مهاجرت یا تغییر دادن محل سکونت و نقل مکان به محل سکونتی با سازگاری بیشتر و رفاه بالاتر، کاهش دهند (رفعیان و همکاران، ۱۳۸۷: ۵۴)

نظریات اقتصادی فرصتهای شغلی و اختلاف دستمزد بین مبدأ و مقصد مهاجرت را مهمترین تعیین کننده‌های انتخاب محل سکونت عنوان کرده‌اند، نظریه پردازان اقتصادی نئوکلاسیک، ادعا می‌کنند که مهاجرت نیروی کار ناشی از اختلاف حقوق و مزایا در مناطق جغرافیایی مختلف است که توسط قانون عرضه و تقاضا مشخص می‌شود. بنابراین تفاوت دستمزد حالتی از عدم تعادل ایجاد می‌کند. افراد معمولاً به دنبال حداکثر کردن مطلوبیت خود هستند و تحلیل هزینه- سود برحسب بازده دستمزد مورد انتظار انجام می‌دهند (هریس و تودارو، ۱۹۷۰). و این امر منجر به مازاد نیروی کار در مناطق با دستمزد پایین می‌شود. و این کارگران برای بازگرداندن تعادل، به مناطق با دستمزد بالاتر که کمبود نیروی کار دارند مهاجرت می‌کنند. در این مرحله مهاجرت باید متوقف شود. این رویکرد نئوکلاسیک، غالباً به عنوان عوامل « فشار » و « کشش » برای توضیح اختلافات اقتصادی بین کشورهای مبدأ و مقصد بسط داده شده است. با این حال، نظریه فشار و کشش توضیح نمی‌دهد که چرا مهاجرت در غیاب مشوق‌های حقوقی رخ می‌دهد و یا چرا جریان‌های مهاجرت از یک کشور در زمانی که انگیزه‌های دستمزد نسبتاً قابل توجه وجود دارند، افزایش نمی‌یابند. تودارو، معتقد است انگیزه‌های اقتصادی مهاجرین از سایر انگیزه‌ها قوی‌تر است و در درجه اول ملاحظات اقتصادی (یعنی توزیع نابرابر سرمایه و نیروی کار و به تبع آن تفاوت در دستمزدها) است که فرد را به مهاجرت ترغیب می‌کند. وی بیان می‌دارد مهاجرت اساساً بر پایه محاسبه اقتصادی و عقلایی فرد مهاجر استوار است (مک‌کاتی^۱، ۲۰۰۴).

کاستنت و مسی (۲۰۰۲) در بررسی مهاجرت برگشتی کارگران مهاجر از هر دو نظریه اقتصادی یعنی اقتصاد نئوکلاسیک و اقتصاد جدید نیروی کار، جهت تحلیل احتمال بازگشت مهاجران بهره برده‌اند. یافته‌های مطالعه بیانگر انطباق بیشتر نتایج با نظریه نئوکلاسیک نسبت به نظریه اقتصاد جدید نیروی کار است. مطالعه آنها بیان می‌کند که اشتغال پایدار و ثبات

شغلی احتمال ماندن مهاجران را افزایش می‌دهد و بیکاری و اشتغال نیمه وقت، قویاً مهاجرت برگشتی را پیش‌بینی می‌کند.

داستمن و وایس^۱ (۲۰۰۷) با توجه به انگیزه‌های اقتصادی مهاجران، مهاجرت را به صورت موقتی و دائمی در نظر می‌گیرند. در این مطالعه، مهاجرت برگشتی، که از اشکال مهاجرت‌های موقتی در نظر گرفته شده است، با توجه به دیدگاه‌های اقتصادی تحلیل شده است. بر این اساس، آنها مدلی را طراحی نموده‌اند که مفاهیم ترجیحات مصرفی مهاجران در مبدأ، قدرت خرید در مقصد و انباشت سرمایه انسانی از عوامل تأثیرگذار در موقتی بودن مهاجرت‌ها بیان شده است. یافته‌های مطالعه بیان کننده این است که سرمایه انسانی کسب شده در مقصد و نیز انباشت سرمایه اقتصادی، مدت زمان ماندن مهاجران در مقصد را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

ژایوا و زیمرمن^۲ (۲۰۱۶) در بررسی تعیین کننده‌های مهاجرت برگشتی بیان می‌کنند که مهاجران با هدف بدست آوردن درآمد بیشتر، اشتغال و اقامت ماندگار مهاجرت می‌کنند، اما در محاسبه ادغام اقتصادی، دچار اشتباه شده و ادغام ناموفق آنها موجب بازگشت شده است. نتایج مطالعه بیان کننده تحلیل و تبیین نظریه نئوکلاسیک از تجربه بازگشت این مهاجران است. نتایج مطالعه هو و همکاران^۳ (۲۰۱۰) در ارتباط با ماندن پایدار و یا مهاجرت چرخشی مهاجران روستا-شهری چین، بیان کننده این است که در ماندگاری مهاجرانی که در استان‌های خود جا به جا شده‌اند، شغل ثابت و درآمد بالاتر نسبت به قبل از مهاجرت، تعیین کننده است و این عوامل در انطباق آنها با جامعه شهری مؤثرتر بوده است. علاوه بر این، مهاجران تحصیلکرده‌تر و با تجربه‌تر، سکونت پایدارتری را در مناطق شهری خواهند داشت. بنابراین، مطالعه بیان کننده نقش مهم عوامل اقتصادی در ماندگاری بیشتر و نیز انطباق بهتر و سریعتر مهاجران است. همچنین در تحقیقی دیگر توسط تولسما^۴ و لوبرس^۵ (۲۰۱۴) با عنوان «ماندن یا رفتن، قصد سکونت و الگوهای سکونت در بین مهاجرین اخیر در هلند» انجام شده با اشاره به اینکه سکونت مهاجران در اروپا به یک موضوع و بحث سیاسی تبدیل

1- Dustmann. Ch and Weiss. Y

2- Ahmad Naveed. T and Ali Bhatti. A

3- Hu. F

4- Tolsma and Lubbers

5- Lubbers

شده است، به بررسی عوامل مؤثر بر قصد سکونت در میان مهاجرین در هلند پرداخته است. برآورد مدل رگرسیون لوجستیک بر قصد سکونت بر اساس نمونه ۲۷۵۳ نفری بوده است. مقاله به مقایسه تأثیر روابط اجتماعی و اقتصادی بر قصد سکونت پرداخته و همچنین قصد و رفتار مهاجرتی را مورد بررسی قرار داده است. نتایج نشان داده است، که هر دو روابط اقتصادی و اجتماعی به یک اندازه مهم بوده است. در این مقاله اشاره شده است، که با وجود نبود ادبیات کامل در مورد قصد سکونت، امید می‌رود که مطالعه آنان به ادبیات موضوع کمک نماید. زینگ لو^۱ (۲۰۰۵) بیان داشت که عامل اشتغال، نقش مهمی در تغییر محل سکونت و مهاجرت افراد روستایی به شهر دارد و به آنها کمک می‌کند تا تحرک رو به بالا را درک کنند. احتمال استقرار دائمی برای کسانی که در شهرها شغلی دارند بیشتر است. ام. لو^۲ در سال ۱۹۸۸ در مقاله‌ای با عنوان «ارتباط بین رضایت از محل سکونت و انگیزه‌های مهاجرت» به نقش نسبی رضایت افراد از محل سکونت خود پرداخته و می‌افزاید که مهاجرت، عملی هدفمند و عقلانی است، که فرد به صورت خود انگیخته برای اصلاح و یا بهبود کیفیت زندگی انجام می‌دهد. از نظر لو، عقلایی شدن مهاجرت، دو جنبه عام را منعکس می‌سازد. ۱- افراد یا خانوارهای مهاجر، طرح از قبل تعیین شده‌ای و به صورت آگاهانه برای خویش ترسیم نموده‌اند. ۲- افراد و خانوارهای مهاجر، امیدوارند که مهاجرت، پیامدهای مثبتی برای آنان داشته باشد. از نظر وی رضایت از محل سکونت، عاملی مهم برای تغییر محل سکونت و یا ماندگاری در بین روستاییان است (طاهرخانی، ۱۳۸۱: ۴۸).

مدل (۳). تعیین کننده‌های جمعیتی، اقتصادی، اجتماعی قصد سکونت در جزیره کیش

روش و داده

جامعه آماری این پیمایش، مجموع افراد ۱۵ ساله و بالاتر خانوارهای ساکن در جزیره کیش است، که بر اساس نتایج آخرین سرشماری کشور برابر با ۳۰۴۰۵ نفر بوده است. با در نظر گرفتن دقت احتمالی ۹۵ درصد و ضریب خطای ۵ درصد و با استفاده از فرمول تعیین حجم نمونه کوکران، حجم نمونه مورد نظر ۳۸۰ نفر برآورد شد. جهت پوشش خطاهای احتمالی در جمع‌آوری اطلاعات، افزایش دقت نمونه‌گیری در اثر بی‌پاسخی و یا پاسخ‌های غیرمعتبر، حدود ۳۰ درصد حجم نمونه افزایش داده شده و حجم نمونه به ۵۰۰ مورد افزایش یافت. با استفاده از روش اختصاص سهم به نسبت متناسب با زیر گروه‌های جامعه آماری، سهم جمعیت هر یک از مناطق به تناسب جمعیت هر منطقه تعیین شد. سپس با تقسیم جامعه

آماري هر منطقه به حجم نمونه آن منطقه، فواصل واحدهای نمونه ایی مشخص شد و پرسشگران با رعایت فواصل نمونه‌ها در هر منطقه به جمع آماري اطلاعات میدانی پرداختند. با توجه به اینکه هدف این مطالعه، بررسی ویژگی های مهاجران است و بخش اعظمی از مهاجران کیش کارگرانی هستند که از مناطق جنوبی کشور و سایر نقاط کشور به کیش مهاجرت کرده‌اند، تلاش شده نمونه معتبری از این کمپ‌ها و مکانها که کارگران مهاجر بصورت گروهی زندگی می‌کنند، بدست آید. این مناطق شامل کمپ سحر در اراضی کیش، کمپ‌های کارگری واقع در ناحیه بندرگاهی و... می باشد (جدول).

جدول ۱. توزیع جمعیت پاسخگو به تفکیک مناطق شهری کیش

منطقه	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
میرمهنای جنوبی	۱۵۶	۳۱,۳	۳۱,۳
صدف	۱۱۶	۲۳,۳	۵۴,۶
میرمهنای قدیم	۱۰۳	۲۰,۷	۷۵,۳
ویلاهای ساحلی	۳۶	۷,۲	۸۸,۲
ناحیه بندرگاهی	۲۸	۵,۶	۸۰,۹
اراضی کیش	۲۱	۴,۲	۹۲,۴
فردوسی	۱۸	۳,۶	۹۶,۰
میرمهنای شرقی	۶	۱,۲	۹۷,۲
پارک ورزشی	۵	۱,۰	۹۸,۲
غروب کیش	۵	۱,۰	۹۹,۲
گل شرق	۴	.۸	۱۰۰,۰
جمع	۴۹۸	۱۰۰,۰	

هر یک از افراد ۱۵ ساله و بالاتر خانوارهای ساکن کیش در زمان اجرای طرح، واحد آماری در نظر گرفته شده است، در این طرح هدف برآورد نمونه‌ای نمایا از جمعیت ۱۵ ساله و بالاتر کیش است، برای دستیابی به این هدف، از روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای، طبقه متناسب و سیستماتیک استفاده شده است. موضوع و هدف اصلی این طرح، بررسی وضع جمعیت،

مهاجرت و نگرش کیشوندان و مهاجران به تدوین آیین‌نامه مهاجرت است، با توجه به اینکه شرایط اجتماعی و ارزشها و نگرشهای اجتماعی با موضوع مهاجرت رابطه تنگاتنگ دارد، بخشی از مجموعه مفاهیم و ارزشها و نگرشهای افراد مورد مطالعه مورد بررسی قرار گرفته است. روش پژوهش پیمایشی است و از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است.

یافته‌ها

الف) ویژگی‌های جمعیتی و اجتماعی پاسخگویان

بررسی ترکیب سنی جمعیت ساکن در شهر کیش برحسب گروه‌های سنی ۵ ساله در سال ۱۳۹۷ نشان می‌دهد که گروه‌های سنی ۲۴-۲۰، ۲۹-۲۵ و ۳۴-۳۰ و ۳۹-۳۵ ساله به ترتیب با اختصاص ۱۲/۴، ۲۱/۹، ۱۶/۵ و ۱۳/۷ درصد جمعیت مورد مطالعه، بیشترین حجم جمعیتی نمونه مورد مطالعه را به خود اختصاص داده‌اند، که با ترکیب سنی کل جمعیت سرشماری شده در سال ۱۳۹۵ تفاوت‌های اندکی مشاهده می‌شود، که حاکی از آن است که چارچوب نمونه‌گیری درست بوده است. ترکیب سنی جمعیت شهر کیش نشان دهنده یک جمعیت جوان است که اکثر افراد آن در سنین کار و فعالیت هستند. محاسبه میانگین سنی از نمونه بدست آمده در شهر کیش در سال ۱۳۹۷ نشان از میانگین سنی ۳۳ سال است. میان سنی نیز محاسبه شده است، بررسی این آماره در شهر کیش نشان می‌دهد که نصف جمعیت شهر کیش در سال ۱۳۹۷ بیش از ۳۱ سال سن داشته‌اند. سن نما (پرتکرار) در نمونه بدست آمده ۲۵ سال است. توزیع فراوانی و درصدی پاسخگویان بر حسب جنس نشان می‌دهد، در این نمونه ۶۷ درصد پاسخگویان مرد و ۳۴ درصد زن بوده‌اند. جدول شماره ۲ وضع اقامت در جزیره کیش را نشان می‌دهد، بر اساس نتایج این پیمایش، ۷ درصد پاسخگویان بومی، ۳۸ درصد مهاجر دائم و ۵۲/۲ درصد خود را مهاجر موقت معرفی کرده‌اند.

جدول ۲. توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب وضعیت اقامت در جزیره

ساعت کار	فراوانی مطلق	فراوانی درصدی	درصد فراوانی تجمعی
بومی	۳۵	۷,۰	۷,۲
مهاجر دائمی	۱۸۹	۳۸,۰	۴۶,۲
مهاجر موقت	۲۶۰	۵۲,۲	۹۹,۸
نمی دانم	۱	.۲	۱۰۰,۰
پاسخ معتبر	۴۸۵	۹۷,۴	
بدون پاسخ	۱۳	۲,۶	
جمع	۴۹۸	۱۰۰,۰	

ب) وضعیت مهاجرتی پاسخگویان

جدول ۳، توزیع درصدی مهاجران دائمی و موقت بر حسب دوره‌های زمانی ورود به جزیره گزارش شده است، همانطور که ملاحظه می‌شود، ۴۳/۵ درصد مهاجران دائمی در دوره زمانی ۱۳۸۹-۱۳۸۰ وارد جزیره شده‌اند، و ۵۸/۹ درصد از مهاجران موقت در دوره زمانی ۱۳۹۷-۱۳۹۰ وارد جزیره شده‌اند. به نظر می‌رسد، حجم مهاجرت‌های موقتی در دوره زمانی ۱۳۹۷-۱۳۹۰ بیش مهاجران دائم است، و این نشان از افزایش جمعیت ناپایدار و دائمی در جزیره کیش است.

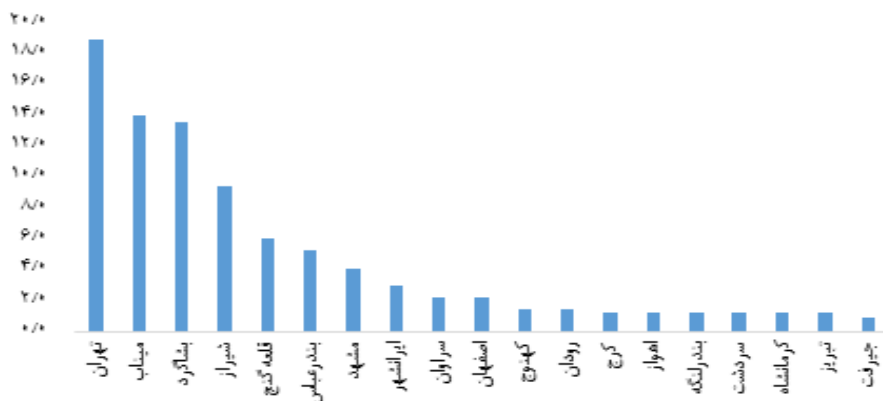
جدول ۳. توزیع درصدی مهاجران بر حسب وضعیت مهاجرت و دوره‌های زمانی ورود به جزیره

تاریخ ورود	مهاجر دائمی	مهاجر موقت	کل مهاجران
۱۳۶۸-۱۳۵۸	۵,۴	۳,۹	۴,۵
۱۳۷۹-۱۳۶۹	۱۸,۳	۷,۸	۱۲,۴
۱۳۸۹-۱۳۸۰	۴۳,۵	۲۹,۵	۳۵,۳
۱۳۹۷-۱۳۹۰	۳۲,۸	۵۸,۹	۴۷,۹
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

در جدول شماره (۴) تعداد و درصد مهاجران وارد شده به جزیره کیش برحسب شهرستان محل اقامت قبلی در سال ۱۳۹۷ بر اساس نتایج پیمایش گزارش شده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، از نظر مهاجرت‌های بین شهرستانی، شهرستان تهران با اختصاص ۱۴/۹ درصد مهاجران وارد شده به جزیره کیش، در صدر شهرستانهای مهاجرفرست به جزیره کیش قرار دارد، بلافاصله بعد شهرستان تهران، دو شهرستان درون خود استان هرمزگان، یعنی میناب و بشاگرد به ترتیب با ۱۱/۸ و ۱۱/۳ درصد از کل مهاجران وارد شده به جزیره کیش در رتبه دوم و سوم مهاجرفرستی به جزیره کیش قرار دارند. شهرستان شیراز با ۷/۸ درصد در رتبه چهارم و قلعه گنج در استان کرمان با ۵/۱ درصد از کل مهاجران در رتبه‌های بعدی مهاجرفرستی بین شهرستانی به کیش قرار دارند.

جدول ۴. توزیع فراوانی و درصدی پاسخ‌ها در مورد شهرستان محل اقامت قبلی

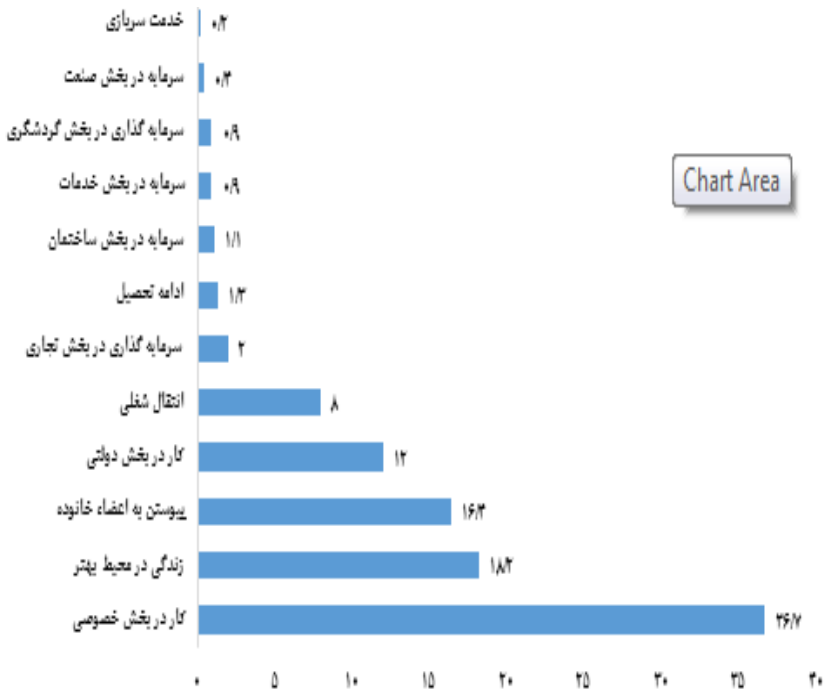
ردیف	نام شهرستان	تعداد	درصد
۱	تهران	۶۷	۱۴٫۹
۲	میناب	۵۳	۱۱٫۸
۳	بشاگرد	۵۱	۱۱٫۳
۴	شیراز	۳۵	۷٫۸
۵	قلعه گنج	۲۳	۵٫۱
۶	بندرعباس	۲۱	۴٫۷
۷	مشهد	۱۶	۳٫۶
۸	ایرانشهر	۱۲	۲٫۷
۹	اصفهان	۹	۲٫۰
۱۰	سراوان	۸	۱٫۸
۱۱	کهنوج	۶	۱٫۳
۱۲	اهواز	۵	۱٫۱
۱۳	بندرلنگه	۵	۱٫۱
۱۴	سردشت	۵	۱٫۱
۱۵	کرمانشاه	۵	۱٫۱
۱۶	رودان	۵	۱٫۱
۱۷	تبریز	۵	۱٫۱
۱۸	کرج	۴	۰٫۹
۱۹	جیرفت	۴	۰٫۹
۲۰	رشت	۳	۰٫۷
۲۱	کرمان	۳	۰٫۷
۲۲	سایر	۶۸	۱۵٫۱
۲۳	جمع	۴۱۳	۹۱٫۸
۲۴	بدون پاسخ	۳۷	۸٫۲
۲۵	جمع	۴۵۰	۱۰۰٫۰

نمودار ۱. توزیع درصدی پاسخ‌ها در مورد شهرستان محل اقامت قبلی

عوامل مهاجرت به کیش

در نمودار شماره (۲) فراوانی مطلق و فراوانی درصدی و تجمعی علل مهاجرت به کیش را نشان می‌دهد، همانطور که ارقام مندرج در جدول نشان می‌دهد، اولین علت مهاجرت به کیش، کار در بخش خصوصی است که ۳۶/۷ درصد از مهاجران علت مهاجرت خود را این عامل دانسته‌اند. عامل دوم، زندگی در محیط بهتر است که ۱۸/۲ درصد مهاجرتها بر اثر این عامل رخ داده است، عامل سوم، پیوستن به اعضاء خانواده است، این عامل ۱۶/۴ درصد علت مهاجرت به کیش است، ۵/۳ درصد عامل مهاجرتها، مهاجرت جهت سرمایه‌گذاری در بخش تجاری، ساختمان، خدمات، گردشگری و صنعت بوده است که به نظر بسیار پایین است.

نمودار ۲. توزیع درصدی پاسخ‌ها در مورد علت مهاجرت به کیش

محاسبه توزیع فراوانی مهاجران بر حسب علت مهاجرت بر حسب محل اقامت قبلی، نشان می‌دهد، حدود ۴۸، ۵۸ و ۴۱ مهاجرتها به ترتیب از استانهای هرمزگان، سیستان و بلوچستان و کرمان، (استانهای همجوار) کار در بخش خصوصی بوده است. مهاجرت از استانهای بزرگ مثل تهران (۲۶٪)، خراسان رضوی (۳۵٪)، البرز (۴۰٪)، اصفهان (۳۳٪) و گیلان (۳۸٪) زندگی در محیط بهتر بوده است. مهاجرت برای سرمایه‌گذاری از استانهای کرمانشاه، یزد، فارس، خراسان رضوی و اصفهان بیش از سایر استانها بوده است.

جاذبه‌ها و دافعه‌های مهاجرتی جزیره کیش

در جدول شماره ۶، توزیع فراوانی و درصدی پاسخ‌ها در مورد جاذبه‌های مهاجرتی کیش گزارش شده است. همانطور که ملاحظه می‌شود، فرصتهای شغلی (۳/۲۷ درصد)، امنیت و آرامش (۱/۱۶ درصد) و جاذبه‌های تفریحی (۱۶ درصد) مهمترین جاذبه‌های مهاجرتی جزیره

کیش بوده‌اند.

جدول ۵. توزیع فراوانی و درصدی پاسخ‌ها در مورد جاذبه‌های مهاجرتی کیش

جاذبه های مهاجرتی	تعداد پاسخ‌ها	درصد
فرصت شغلی	۲۸۱	۲۷/۳
امنیت و آرامش	۱۶۵	۱۶/۱
جاذبه تفریحی	۱۶۴	۱۶
کسب درآمد بالاتر	۱۵۷	۱۵/۳
جاذبه های طبیعی	۱۲۱	۱۱/۸
فرصت سرمایه گذاری	۷۶	۷/۴
امکانات فرهنگی	۴۱	۴
امکانات بهداشتی	۲۳	۲/۲
جمع	۱۰۲۸	۱۰۰

در جدول شماره ۷، توزیع فراوانی و درصدی پاسخ‌ها در مورد دافع‌های مهاجرتی کیش گزارش شده است. همانطور که ملاحظه می‌شود، درآمد پایین (۴۱/۵ درصد)، آب‌وهوای نامناسب (۳۱/۴ درصد) و کمبود امکانات ارتباطی (۱۸/۵ درصد) مهمترین دافع‌های مهاجرتی جزیره کیش بوده‌اند.

جدول ۶. توزیع فراوانی و درصدی پاسخ‌ها در مورد دافع‌های مهاجرتی کیش

دافع‌های مهاجرتی	تعداد معتبر	درصد معتبر
درآمد پایین	۱۸۲	۴۱/۵
آب و هوای نامناسب	۱۳۸	۳۱/۴
کمبود امکانات ارتباطی	۸۱	۱۸/۵
کمبود امکانات رفاهی	۷۴	۱۶/۹
هزینه بالا و گرانی	۵۱	۱۱/۶
کمبود امکانات فرهنگی	۴۶	۱۰/۵
نبود امکانات بهداشتی	۳۱	۷/۱
تنهایی و دوری از خانواده	۱۸	۴/۱
جمع	۴۳۹	۱۰۰

میزان رضایت از مهاجرت و سکونت در جزیره کیش

جدول شماره ۵، توزیع فراوانی، درصدی و تجمعی میزان رضایت از مهاجرت و سکونت در جزیره کیش را در بین پاسخگویان نشان می‌دهد. همانطور که ارقام مندرج در جدول نشان می‌دهد، ۱۰/۶ درصد از کل مهاجران از مهاجرت و سکونت خود در جزیره کیش اظهار نارضایتی نموده‌اند، ۱۵/۲ درصد اشاره داشته‌اند که تا حدودی از مهاجرت و سکونت خود در جزیره کیش رضایت دارند، ۷۳/۳ درصد از مهاجران از مهاجرت و سکونت خود در جزیره رضایت داشته‌اند.

جدول ۷. توزیع فراوانی، درصدی و تجمعی میزان رضایت از مهاجرت و اقامت در جزیره کیش

میزان رضایت	تعداد	فراوانی درصدی
کاملاً نارضی	۲۰	۴/۵
نارضی	۲۸	۶/۲
تا حدودی	۷۱	۱۵/۸
راضی	۱۵۲	۳۳/۸
کاملاً راضی	۱۶۹	۳۷/۶
نمی دانم	۶	۱/۳
پاسخ معتبر	۴۴۶	۹۹/۱
بدون پاسخ	۴	۰/۹
جمع	۴۵۰	۱۰۰

قصد ادامه سکونت در جزیره کیش

جدول شماره ۸، توزیع فراوانی و درصدی پاسخ‌ها در مورد قصد ماندن دائمی در کیش را نشان می‌دهد. همچنانکه ملاحظه می‌شود، حدود ۳۲ درصد پاسخ‌گویان قصد ندارند بطور دائمی در کیش بمانند. نزدیک به ۴۰ درصد هم گفته‌اند، که قصد دارند بطور دائمی در جزیره کیش بمانند، ۲۵ درصد هم وضعیت بینابین داشته‌اند، و ۳/۵ درصد اظهار کرده‌اند که فعلاً تکلیف خود را نمی‌دانند.

جدول ۸. قصد دارم برای همیشه در جزیره کیش بمانم

میزان موافقت	تعداد	فراوانی درصدی	درصد تجمعی
کاملاً مخالفم	۸۳	۱۶/۷	۱۶/۷
مخالف	۷۶	۱۵/۳	۳۱/۹
تاحدودی	۱۲۴	۲۴/۹	۵۶/۸
موافقم	۱۰۳	۲۰/۷	۷۷/۵
کاملاً موافق	۹۴	۱۹	۹۶/۲
نمی‌دانم	۱۸	۳/۵	۱۰۰
جمع	۴۵۰	۱۰۰	

تعیین‌کننده‌های قصد سکونت در جزیره کیش

جدول شماره ۹، میانگین نمرات قصد سکونت پاسخگویان بر حسب متغیرهای جمعیتی و مهاجرتی و نیز مقدار رابطه متغیرها با متغیر وابسته (قصد سکونت در جزیره کیش) گزارش شده است. نمره قصد سکونت در جزیره کیش بین ۱ تا ۵ است، این نمره هر چه به ۵ نزدیک‌تر باشد، نشان دهنده قصد شدیدتر فرد برای ماندن در جزیره است و بالعکس. همچنین در جدول مذکور ضریب اتا و مجذور اتا، نتیجه آزمون آنالیز واریانس و سطح معناداری گزارش شده است. همانطور که ارقام مربوط به میانگین نمره پاسخگویان نشان می‌دهد، از نظر ترکیب جمعیتی زنان با متوسط نمره ۳۵/۲۵ نسبت به مردان با میانگین نمره ۳، قصد قوی تری برای سکونت در جزیره دارند، اما این تفاوت از نظر آماری معنادار نیست.

میانگین نمره قصد سکونت برای گروه سنی جوان ۲۹-۱۵ ساله برابر ۳، برای گروه سنی ۶۰-۳۰ ساله برابر ۳/۲ و برای گروه سنی ۶۰ ساله و بالاتر برابر ۳/۷ است، این ارقام نشان می‌دهند که قصد سکونت و ماندگاری در جزیره کیش افزایش می‌یابد. با توجه به مقدار F که برابر با ۲/۳۵ است و مقدار خطا ۰/۱۲۳، رابطه بین سن و قصد سکونت دائم در جزیره کیش از نظر آماری معنادار نیست. میانگین نمره قصد سکونت برای متغیر وضع تأهل، نشان می‌دهد افراد بی‌همسر بعلت طلاق و فوت همسر، نسبت مجردها و افراد دارای همسر تمایل بیشتری برای سکونت دائم در جزیره کیش دارند. با توجه به مقدار F که برابر با ۴/۳ است و مقدار خطا ۰/۰۳۹، رابطه بین وضعیت تأهل و قصد سکونت دائم در جزیره کیش از نظر آماری معنادار است. مجذور اتا نشان می‌دهد که این متغیر ده درصد، قصد ماندن در جزیره کیش را تبیین می‌کند.

خانوارهای گروهی، عمدتاً بصورت خانه‌های کارگری، کمپها و... بطور متوسط تمایل کمتری نسبت به خانوارهای معمولی برای سکونت دائم در جزیره کیش داشته‌اند. این نشان دهنده آن است که افرادی که با خانواده به کیش مهاجرت می‌کنند، بیشتر مهاجرتشان دائمی است و با توجه به مقدار F که برابر با ۳/۸ است و مقدار خطا ۰/۰۵، رابطه بین نوع خانوار و قصد سکونت دائم در جزیره کیش از نظر آماری معنادار است. قصد سکونت دائم در جزیره کیش بر حسب متغیر قومیت، نشان می‌دهد که تمایل به سکونت دائم در جزیره بین عربها و بندری‌ها نسبت به سایر اقوام بیشتر است. با توجه به مقدار F که برابر با ۳/۳۱ است و مقدار خطا ۰/۰۳، رابطه بین متغیر قومیت و قصد سکونت دائم در جزیره کیش از نظر آماری معنادار است.

قصد سکونت دائم در جزیره کیش بر حسب متغیر مدرک تحصیلی نشان می‌دهد، که تمایل به سکونت دائم در جزیره بر حسب سواد، الگوی آماری مشخصی ندارد و رابطه این متغیر با متغیر وابسته از نظر آماری معنادار نیست. همچنین میانگین نمره قصد سکونت بر حسب وضع اقامت، نشان می‌دهد که افراد بومی و مهاجران دائمی، تمایل بیشتری برای سکونت دائم در جزیره کیش دارند و این رابطه از نظر آماری معنادار است. میانگین نمرات پاسخگویان بر حسب میزان رضایت از اقامت در جزیره کیش، نشان می‌دهد که بطور کلی سطح رضایت مندی از سکونت در جزیره کیش بسیار بالا است. ضریب اتا هم رابطه نسبتاً قوی بین رضایت از سکونت و قصد اقامت در جزیره را نشان می‌دهد و با توجه به مقدار F برابر ۳۳/۳ درصد و ضریب خطای برابر ۰/۰۰۱، این رابطه از نظر آماری قوی و معنادار است. میانگین نمره قصد سکونت دائم در جزیره بر حسب دلایل مهاجرت، نشان می‌دهد که افرادی

که برای سرمایه گذاری و تجارت به کیش مهاجرت کرده‌اند، کمترین میل را برای سکونت دائم در جزیره کیش دارند و افرادی که به دلیل زندگی در محیط بهتر و انتقال شغلی به کیش مهاجرت کرده‌اند، بیشترین تمایل را برای سکونت دائم در جزیره کیش دارند و با توجه به مقدار F برابر ۱۶/۲ درصد و ضریب خطای برابر ۰/۰۰۰۱، این رابطه از نظر آماری نسبتاً قوی و معنادار است. همچنین مهاجران در حال رفت و آمد (مهاجران آونگی) تمایل کمتر نسبت مهاجران غیر آونگی برای سکونت دائم در جزیره کیش دارند، البته رابطه این متغیر با قصد سکونت دائم از نظر آماری معنادار نیست.

جدول ۹. میانگین نمرات پاسخگویان به متغیرها و سنجش رابطه متغیرهای مستقل (جمعیتی - مهاجرتی) با متغیر وابسته (میل به ماندن در جزیره کیش)

متغیر	سطح متغیر	میانگین نمره (Max : ۵ ; Min : ۱)	ضریب اتا	مجذور اتا	مقدار i	Sig
جنس	مرد	۳/۰۲	۰/۰۸	۰/۰۶	۳/۰۹	۰/۰۷۹
	زن	۳/۲۵				
سن	۱۵-۲۹	۳/۰	۰/۰۹۶	۰/۰۹	۲/۳۵	۰/۱۲۶
	۳۰-۶۰	۳/۲				
	۶۰+	۳/۷				
وضع تأهل	هرگز ازدواج نکرده	۲/۸۹	۰/۱۰	۰/۱۰	۴/۳	۰/۰۳۹
	دارای همسر	۳/۱				
	بی همسر در اثر فوت	۳/۶				
	بی همسر در اثر طلاق	۳/۴				
نوع خانوار	معمولی	۳/۳	۰/۰۸۹	۰/۰۸	۳/۸	۰/۰۵
	گروهی	۲/۸				
قومیت	فارس	۳/۰۸	۰/۱۷	۰/۳۰	۳/۳۱	۰/۰۳
	ترک	۳				
	لر	۲/۷				
	کرد	۳/۰				
	عرب	۳/۸۶				
	بلوچ	۳/۰				
	بندری	۳/۱				
	سایر	۳				

Sig	مقدار i	مجذور اتا	ضریب اتا	میانگین نمره (Max : °; Min : ۱)	سطح متغیر	متغیر (ادامه جدول ۹)
۰/۱۴	۲/۲	۰/۱۶	۰/۱۲	۳/۴۳	بیسواد	مدرک تحصیلی
				۳/۳	ابتدائی	
				۳/۲	راهنمایی	
				۲/۹	دیپلم	
				۳/۲	کاردانی	
				۳/۲۴	کارشناسی	
				۳	کارشناسی ارشد	
				۴	دکترا	
۰/۰۰۰۱	۵۴	۰/۱۲۸	۰/۳۶	۳/۷	بومی	وضع اقامت
				۲/۶	مهاجر موقت	
				۳/۶	مهاجر دائم	
۰/۰۰۱	۳۳/۳	۰/۰۸	۰/۲۹	۱/۸	کاملاً ناراضی	میزان رضایت از اقامت در کیش
				۲/۷	ناراضی	
				۲/۹	تا حدودی	
				۲/۹	راضی	
				۳/۵	کاملاً راضی	
۰/۱۰	۲/۶	۰/۰۰۹	۰/۰۹۴	۲/۹	هست	مهاجر آونگی
				۳/۲	نیست	
۰/۰۰۰۱	۱۶/۲	۰/۰۵	۰/۲۲	۲/۵	سرمایه گذاری و تجارت	دلیل مهاجرت
				۲/۸۴	کار	
				۲/۷	ادامه تحصیل	
				۳/۳	پیوستن به اعضاء خانواده	
				۳/۴	انتقال شغلی	
				۳/۵	زندگی در محیط بهبتر	

جدول ۱۰. میانگین نمرات پاسخگویان به متغیرها و سنجش رابطه متغیرهای مستقل (جمعیتی - مهاجرتی) با متغیر وابسته (میل به ماندن در جزیره کیش)

Sig	F مقدار	مجذور اتا	ضریب اتا	میانگین نمره (Max : ۵ ; Min : ۱)	سطح متغیر	متغیر
۰/۰۴۸	۳/۴	۰/۰۴۵	۰/۲۱۳	۳/۲	کارفرما	وضع شغلی
				۳/۶	شاغل در بخش دولتی	
				۳/۴	شاغل در بخش خصوصی	
				۳/۹	کارکن فامیلی	
				۳/۴	بیکار	
۰/۱۲۵	۱/۴۲	۰/۰۴۳	۰/۲۰۸	۳/۳	خانه دار	نوع شغل
				۳/۶	دانشجو	
				۳/۰	بیکار	
				۳/۷	کارگر ساده	
				۳/۳	کارگر ماهر	
				۳/۱	کارمند	
				۳/۷	مهندسی	
				۳/۳	مدیریتی	
				۳/۲	کارفرما و سرمایه گذار	
				۳/۲	فروشنده	
				۳/۷	بزشکی و پرستاری	
				۳/۷	پازنشسته	
				۳/۵	خدمات گردشگری	
				۳/۲	سایر	
۰/۰۰۳	۲/۷۸	۰/۰۳۳	۰/۱۸۳	۳/۸	کاملاً ناراضی	رضایت از سطح درآمد
				۳/۰۵	ناراضی	
				۳/۱	تا حدودی	
				۳/۷	راضی	
				۳/۵	کاملاً راضی	

جدول شماره ۱۰، میانگین نمرات پاسخگویان بر حسب متغیرهای مستقل (اقتصادی) و رابطه آنها را با متغیر وابسته (میل به ماندن دائم در جزیره کیش) نشان می‌دهد. نمره قصد سکونت بر حسب وضع شغلی بین کارفرمایان و شاغلین بخش دولتی بسیار پایین است، اما بین شاغلان بخش خصوصی و بیکاران بیشتر است و این رابطه از نظر آماری معنادار است. نیز نمره قصد سکونت بر حسب نوع شغل، تقریباً نتایجی شبیه وضع شغلی دارد. همچنانکه ملاحظه می‌شود بازنشسته‌ها، خانه‌داران، دانشجویان، کارگران ماهر و مشاغل مدیریتی تمایل بیشتری نسبت به کارفرمایان و سرمایه‌گذاران و پزشکان و پرستاران برای سکونت دائم در جزیره کیش دارند. با توجه اینکه عموماً در پیمایش‌های اجتماعی، افراد از بیان درآمد واقعی خود طفره می‌روند، لذا بجای سوال از سطح درآمد، از سوال رضایت از درآمد استفاده شده است. همچنانکه ملاحظه می‌شود، بین رضایت از درآمد و قصد سکونت، رابطه آماری با ضریب اطمینان ۹۹/۹ درصد معنادار است.

جدول شماره ۱۱، رابطه بین متغیرهای اجتماعی و قصد سکونت دائم در جزیره کیش را نشان می‌دهد، همانطور که ملاحظه می‌شود، بین دو متغیر اعتماد اجتماعی و رضایت از محل سکونت و قصد سکونت دائم در جزیره کیش، ضریب اتا و مقدار F بالا است. این بدان معنا است که اعتماد اجتماعی بعنوان یکی از مؤلفه‌های اصلی سرمایه اجتماعی و رضایت سکونتگاهی از اساسی‌ترین تعیین‌کننده‌های اجتماعی قصد سکونت دائم در جزیره کیش است. میانگین نمرات پاسخگویان به سطوح اعتماد اجتماعی و رضایت از محله مسکونی، نشان می‌دهد که میزان اعتماد اجتماعی و رضایت از سکونت در جزیره کیش نسبتاً بالا است. همچنین میانگین نمرات بی‌توجهی به دین در جزیره کیش پایین است. با توجه به مقدار F که برابر ۱۳/۱۵ و سطح معناداری ۹۹/۹ درصد است، رابطه این دو متغیر معنادار است.

جدول ۱۱. میانگین نمرات پاسخگویان به متغیرها و سنجش رابطه متغیرهای مستقل (اجتماعی) با متغیر وابسته (میل به ماندن در جزیره کیش)

متغیر	خیلی کم	کم	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد	اتا	مجذور اتا	F	Sig.
اعتماد اجتماعی	۳	۳	۳/۰۱	۳/۶	۳/۷	۰/۱۲۷	۰/۰۱۶	۳/۱۲	۰/۰۵
رضایت از محله مسکونی	۲/۷	۲/۹	۲/۹۶	۳/۳	۳/۶	۰/۲	۰/۴۱	۱۳/۱۵	۰/۰۰۱
نا امنی	۳	۳/۱	۳/۲	۲/۴	۲/۵	۰/۱۲۵	۰/۰۱۶	۰/۲۳	۰/۶۳
سرقت	۳/۵	۳/۳	۳/۱	۳	۲/۹	۰/۰۸۶	۰/۰۰۷	۰/۰۰۴	۰/۹۴
بیکاری	۳	۳/۲	۳	۳/۰۵	۳/۱	۰/۰۵۳	۰/۰۰۳	۰/۰۸۴	۰/۷۷
بی بند و باری	۳	۳/۳	۳	۳	۲/۵	۰/۰۰۴	۰/۹۵	۰/۲۱۲	۰/۹۵
طلاق	۳/۲	۳	۳/۱	۳	۲/۵	۰/۲۰	۰/۴	۱/۹۷	۰/۱۶
بی توجهی به دین	۳/۳	۳/۵	۳/۲	۲/۸	۲/۶	۰/۲	۰/۴۱	۱۳/۱۵	۰/۰۰۱

بحث و نتیجه گیری

از اوایل دهه ۱۳۷۰ جمعیت کیش رشد پرشتابی به خود گرفته، بطوریکه طی چهار دهه گذشته شاهد رشد چند برابری جمعیت در جزیره کیش هستیم، این رشد جمعیتی عمدتاً ناشی از مهاجرت‌های کاری و اقتصادی به واسطه دور جدید سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی در کیش بوده است. طی دو دهه گذشته، جزیره کیش به دلایل مختلفی چون جاذبه‌های تاریخی، گردشگری، تجاری و دانشگاهی از رشد جمعیتی فوق‌العاده بالایی برخوردار بوده است. آمارهای سرشماری در سال ۱۳۹۵ نشان داده که طی دوره ۵ ساله ۱۳۹۵-۱۳۹۰ تعداد جمعیت کیش از ۲۴۸۱۹ نفر در سال ۱۳۹۰ به ۳۹۸۵۳ نفر در سال ۱۳۹۵ رسیده است. یعنی در یک دوره ۵ ساله نزدیک به ۱۵ هزار نفر، جمعیت شهر کیش عمدتاً در اثر عامل مهاجرت افزایش یافته است.

در اثر مهاجرت‌های بی‌رویه و کنترل نشده، بافت جمعیتی کیش به‌عنوان یک منطقه بزرگ آزاد تجاری - صنعتی در کشور که از اهمیت استراتژیک منطقه‌ای برخوردار است، به تدریج در حال تبدیل شدن به یک شهر پر جمعیت با ساختاری ناهمگون، نامتجانس و ناپایدار است. این مقاله به بررسی قصد سکونت در بین ساکنان جزیره کیش پرداخته است و از مدل فولر و دجونگ برای تدوین مبانی نظری استفاده شده است. روش تحقیق پیمایش، حجم نمونه

۴۹۸ نفر و روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای است. یافته‌ها، نشان می‌دهند که دلایل عمده مهاجرت به کیش به ترتیب اهمیت عبارتند از: کار (۳۶/۷ درصد)، زندگی در محیط بهتر (۱۸/۲ درصد)، پیوستن به اعضاء خانواده (۱۶/۴ درصد).

بطور کلی از نظر جغرافیایی دو الگوی مهاجرتی به جزیره کیش قابل تشخیص است، اول مهاجرتهای درون منطقه‌ای که عمدتاً از خود استان هرمزگان و استانهای همسایه استان هرمزگان و عمدتاً از شهرستانهای میناب، بشاگرد، قلعه گنج، ایرانشهر، بندرلنگه، بندرعباس و سراوان این گونه مهاجرتها صورت می‌گیرد و الگوی دوم مهاجرت از استانهای برخوردار چون تهران، فارس، اصفهان و خراسان رضوی و از شهرستانهای تهران، شیراز، مشهد، اصفهان است. البته گونه شناسی مهاجران در این دو الگوی مهاجرتی کاملاً متفاوت است که در مباحث بعدی به آنها پرداخته خواهد شد. این پژوهش نشان می‌دهد که عامل اصلی مهاجرت‌های منطقه‌ای، جستجوی کار است و عامل مهاجرت‌های برون منطقه‌ای زندگی در محیط بهتر و سرمایه‌گذاری و کسب و کار است.

فرصتهای شغلی (۲۷/۳ درصد)، امنیت و آرامش (۱۶/۱ درصد) و جاذبه‌های تفریحی (۱۶ درصد) مهمترین جاذبه‌های مهاجرتی، و در مقابل درآمد پایین (۴۱/۵ درصد)، آب‌وهوای نامناسب (۳۱/۴ درصد) و کمبود امکانات ارتباطی (۱۸/۵ درصد) مهمترین دافعه‌های مهاجرتی جزیره کیش بوده‌اند.

توزیع درصدی و تجمعی میزان رضایت از مهاجرت و سکونت در جزیره کیش، در بین پاسخگویان نشان داد، ۱۰/۶ درصد از کل مهاجران، از مهاجرت و سکونت خود در جزیره کیش اظهار ناراضی‌تی نموده‌اند، ۱۵/۲ درصد اشاره داشته‌اند که تا حدودی از مهاجرت و سکونت خود در جزیره کیش رضایت دارند، ۷۳/۳ درصد از مهاجران از مهاجرت و سکونت خود در جزیره رضایت داشته‌اند. بررسی توزیع فراوانی و درصدی پاسخ‌ها در مورد قصد ماندن دائمی در کیش نشان می‌دهد، حدود ۳۲ درصد پاسخ‌گویان قصد ندارند بطور دائمی در کیش بمانند. نزدیک به ۴۰ درصد هم گفته‌اند که قصد دارند بطور دائمی در جزیره کیش بمانند، ۲۵ درصد هم وضعیت بینابین داشته‌اند، و ۳/۵ درصد اظهار کرده‌اند که فعلاً تکلیف خود را نمی‌دانند.

بررسی روابط آماری بین متغیرهای اثر گذار بر قصد سکونت در جزیره کیش، نشان می‌دهد

که جنبه‌های فراغتی، محیطی، اجتماعی و امنیتی کیش در مقایسه با جنبه‌های اقتصادی کیش، در میل به ماندن در جزیره کیش مؤثرتر است. بطوریکه کارمندان، بازنشسته‌ها، زنان خانه‌دار، کارگران ماهر بیشتر از سایر گروه‌های شغلی میل داشته‌اند، بطور دائم در کیش بمانند. اما در مقابل، کارفرمایان، سرمایه‌گذاران و متخصصان کمترین میل را برای سکونت دائمی در جزیره داشته‌اند. همچنین رابطه بین اعتماد اجتماعی و رضایت از زندگی در کیش، با میل به سکونت دائمی مثبت و معنادار شد. نتایج حاکی از آن است که روند سکناگزینی مهاجران از نظر ترکیب جمعیتی و حرفه‌ای، تصویر امیدوارکننده‌ای از کیفیت نیروی انسانی در جزیره کیش نمی‌دهد.

از آنجا که در عرف بین‌المللی، مناطق آزاد بیشتر کارکرد اقتصادی و تجاری آن هم در سطح بین‌المللی دارند، این پدیده هشدار دهنده است که چرا در بین این گروه‌ها (سرمایه گذاران، کارآفرینان و متخصصان) میل زیادی برای خروج از جزیره کیش وجود دارد. این مسئله می‌تواند، برای توسعه اقتصادی و گردشگری کیش چالش برانگیز باشد، لذا اتخاذ سیاستهای مناسب برای حفظ و جذب کارآفرینان، سرمایه‌گذاران و متخصصان ضرورتی اجتناب ناپذیر است. لازم به ذکر است، اهداف اصلی دولت‌ها در تأسیس منطقه آزاد جذب کسب‌وکارها، جذب سرمایه و ایجاد اشتغال، تولید درآمد ارز خارجی، جذب سرمایه‌های خارجی، انتقال تکنولوژی و تحول دانش^۱ است. تحقق این گونه اهداف، مستلزم نیروی انسانی متخصص و کارآمد است، در صورتی که روند سکناگزینی جمعیت در جزیره کیش، حاکی از شکل‌گیری چنین ترکیبی از نیروی انسانی در جزیره کیش نیست. اتخاذ سیاستهای مناسب برای کنترل ترکیب جمعیتی مهاجران واردشونده به جزیره کیش، از ضروریات کیفی سازی سرمایه انسانی جزیره کیش است، بطوریکه از ورود بی رویه افراد با سرمایه انسانی ضعیف جلوگیری شود و زمینه برای ورود و اسکان افراد با سرمایه انسانی بالا از جمله کارآفرینان، متخصصان، سرمایه‌گذاران فراهم شود، این سیاست در بلند مدت می‌تواند بعنوان یکی از موتورهای اصلی تحرک و رشد اقتصادی جزیره کیش محسوب شود.

منابع:

- امین زاده گوهری، بتول (۱۳۹۰)، سنجش میزان تمایل به اقامت در شهر تهران در بین دانشجویان شهرستانی متأهل و مجرد شاغل به تحصیل در دانشگاه علامه طباطبایی شناخت عوامل جمعیتی و اجتماعی مؤثر بر آن. پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد، رشته‌ی جمعیت‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبایی (ره).
- پوراحمد، سیف‌الدینی، فرانک، پرنون، زیبا (۱۳۹۰). بررسی اثر مهاجرت بر تغییر کاربری اراضی شهر اسلامشهر. علمی-پژوهشی معماری و شهرسازی آرمان شهر، ۴(۶)، ۴۹-۶۱.
- جلالیان، حمید و محمدی یگانه، بهروز (۱۳۸۶). تحلیل عوامل جغرافیایی مؤثر در مهاجرت‌های روستایی شهرستان زنجان از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۷۵، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۶۱.
- شولتز، کریستیان نوربری، (۱۹۸۴). مفهوم سکونت: به سوی معماری تمثیلی، ترجمه‌ی محمود امیر یاراحمدی، تهران: آگاه
- طاهرخانی (۱۳۸۱). بازشناسی عوامل مؤثر در مهاجرت‌های روستا-شهری با تأکید بر مهاجرت جوانان روستایی استان قزوین، مجله مدرس علوم انسانی، شماره ۲۵.
- طاهرخانی، مهدی، (۱۳۸۰). تحلیلی بر عوامل مؤثر در مهاجرت روستا - شهری، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال ۱۶، شماره ۳.
- Barry.J.W, Phinney.J.S, Sam.L.D, Vedder.P(2006). Immigrant Youth: Acculturation, identity and adaptation, Applied Psychology, Vol.55,No. 3,pp332 - 303.
- De Jong, Gordon F(2000). Expectations, gender, and norms in migration decision-making, Population studies, Vol54, No 3, pp.319 - 307.
- Dustmann, Ch(2001). Why go back? Return motives of migrant workers, International Migration: Trends, Policies and Economic Impact, Routledge, London, pp249 - 229.
- Fan, C. C. (2011). Settlement intention and split households: Findings from a survey of migrants in Beijing's urban villages. China Review, 41 - 11.
- Fan, C. C. (2011). Settlement intention and split households: Findings from a survey of migrants in Beijing's urban villages. China Review, 41 - 11.
- Harris, J.R, Todaro, M.P(1970). Migration, Unemployment and Development: A Two-Sector

Analysis, The American Economic Review, Vol 60, No 1, pp.142 - 126.

-Jensen. P, Pedersen, P.J(2007). To stay or not to stay? Out-migration of immigrants from Denmark, International Migration, Vol 45, No 5, pp 87 - 113.

Jobes, P.C(2000). Moving nearer to heaven : the illusions and disillusion of migrants to scenic rural places, Praeger Press.

-Jochem Tolsma, & Marcel Lubbers. (2014). Stay or leave? Intentions to settle and patterns of settlement among recent migrants in The Netherlands, master social and cultural science, Radboud University Nijmegen.

-Lyons, H. Z, O'Brien, K. M (2006). The role of person-environment fit in the job satisfaction and tenure intentions of African American employees, Journal of Counseling Psychology, Vol 53, No 4, pp387.430.

-Massey, D.S, Zenteno, R.M (1999). The dynamics of mass migration, Proceedings of the National Academy of Sciences, Vol 96, No 9, pp. 5328- 5335.

-McCatty, M (2004). The process of rural-urban migration in developing countries, Bachelor Thesis, Carleton University, Ottawa.

-Xing-lu, W. U. (2005). Experimental Research on the Factors of the Peasantry Labors' Migration Decision for Settlement [J]. Population & Economics, 1, 11 - 5.